

GOSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALĂ

□

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Anul III. — Nr. 37.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
In străinătate 20 cor. □ Un exemplar 20 bani.

Orăștie, 21 Septembrie 1913.

† Aurel Vlaicu.

ÎMPĂTURAT,

cu faldurile cernite de durerea zăbranicului, care le încătușă posibilitatea largei fâlfăiri și potolea sărutul razelor de soare, — așa a trecut steagul bințișenilor printre celelalte steaguri ale Conductului etnografic, pe cari purtătorii lor le săltau, adierea vântului le destindea ca pentru a cuprinde și a păstră apoi în crețele lor toată lumina și căldura acelei zile, de două ori: vesel și tragic de memorabile.

Cine a zis că nu acesta este simbolul vieții noastre naționale? Fiecare biruință a noastră, fiecare pas pe calea progresului, fiecare gest de admirație smuls de noi semenilor noștri, dela legendara nenorocire a meșterului Manole, dela fatalitatea revoltătoare petrecută pe câmpia Turzii, și până la nemărginita durere netrecătoare a aripilor sfărâmate de prietinosul, îmbalsamatul aier al văii Prahovei celei dulci, totdeauna etapele desvoltării noastre s'au însemnat prin jertfele cele mai istovitoare. Noi am plătit fiecare triumf cu preț înșutit!

Dar cine ar putea să se îndoiască, că nu este aceasta și taina tăriei noastre? Căci imensele dureri, cu cari ne îmbogățim rândurile de eroi și de martiri, ne consternează abea pentru câțeva vreme, sporindu-ne apoi avântul și îndârjirea, asemenea marilor răvârsări de ape, al căror nămol și valuri nu poartă numai nimicirea momentană a lucrurilor pe cari le întâlnesc în cale, ci totodată și forța unui viitor belșug apropiat, nebănuț. Conștiința acestui fapt, care nu stă în marginile puterilor omenești să fie schimbat, ne crește bărbăția, ne fertilizează adâncimile sufletului.

Și, totuș, astăzi suntem în prada celor mai chinuitoare dureri. Astăzi întrebările fără răspuns năvălesc cu o impetuositate ametoitoare. Pentru ce a trebuit să ne zbiciuiască tragedia sortii noastre acuma? Pentru ce să nu putem avea parte și noi odată de o serbătoare fără nouri? Pentru ce ne-a fost scris să ne vedem zdrobit cel mai drag simbol? Pentru ce și-au uitat munții noștri ocrotirea părintească de altă dată? Și pentru ce a trebuit să încadrăm în negru numele celui mai tare dintre noi? Da, da. Cu Vlaicu am pierdut cât puterea de muncă, cât rezultatele lucrării unui harnic rând de oameni: a murit un zeu...

Va veni și ea vremea, când ne vom gândi la Vlaicu ca la un învățător, ca la un suprem exemplu de muncă și de curaj, ca la o energie fără pereche, care toarnă în inimi încredere, avânt, conștiință: *divin desmorțitor de suflete!* Astăzi însă, ne gândim numai la Aurel, la fratele nostru, și-l plângem, cu lacrimi fierbinți, cu suspinuri adânci, cu dangăte de clopot, — cu toate semnele jelierii noastre de oameni frânți și nenorociți...

I. Duma.

*

Jertfa unei mari idei. Vlaicu nu mai este! El a căzut jertfa unei mari idei care-l însuflețea de ani de zile: *De a trece Carpații în zbor*, venind din inima țării Românești, din capitala București, de-adreptul în Ardeal, ca sfântă solie a unor vremi ce nu se mai împedecă de hotarele trase azi între țări. Această idee l-a răpus!.. A plecat Sâmbătă în 13 Sept. n. din București, voin să vină peste Carpați, direct la Orăștie, în dragul seu Ardeal, având să sosească aici tocmai pe când ma-

rea de popor, Conductul poporal, se va afla pe Dealul-mic, unde și-a executat el mândrul zbor acum un an. A venit în zbor frumos pân' la Câmpina, la poalele Carpaților, — aci însă, vrând să se dea jos pe o pajiște din hotarul comunei Bănești, la o sucire prea repede a mașinei pe loc, pentru a o conduce la punctul dorit, mașina s'a prăbușit, căzând cu el la pământ și omorându-l..

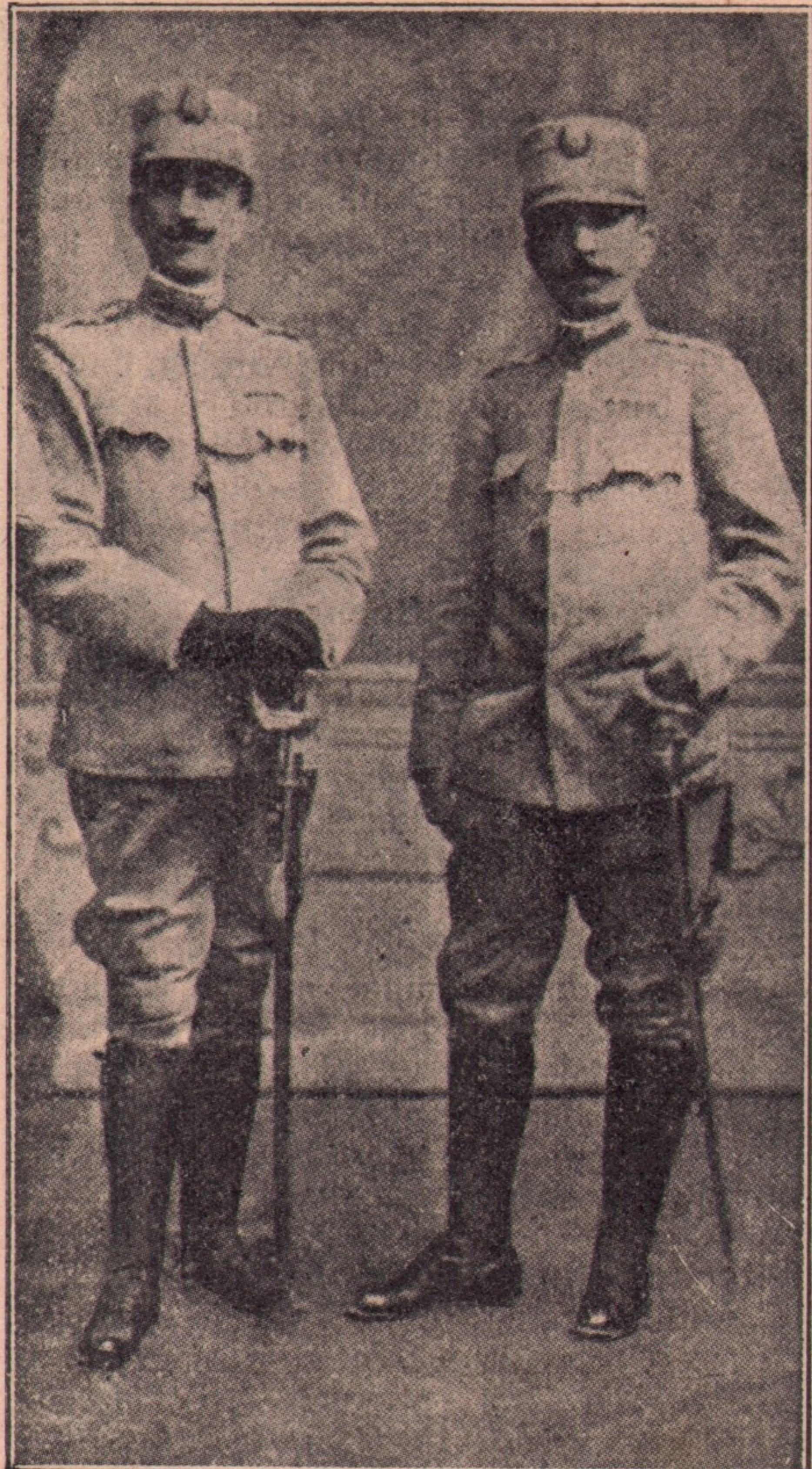
*

Înmormântarea lui Vlaicu, s'a făcut Mercuri, 18 Sept. în București, cu solemnitate ne mai văzută! Din ordinul M. S. Regelui el a fost decorat în sicriu, cu marea medalie „*Virtutea Militară*“, decorație ce se dă numai celor mai distinși soldați pentru serviciile patriei. Vlaicu a primit-o pentru serviciile aduse prin zborurile de recunoaștere în timpul campaniei în Bulgaria. A fost declarat de Mortul Națiunii și îngropat pe cheltuiala Statului român, cu onoruri. Asupra mormântului lui s'au făcut *zboruri* cu aeroplan, de colegii sei zburători din armata română. Au luat parte peste 100.000 de oameni la îngropăciune. Ca la moartea unui cap de țară! Afară de părinții și surorile sale, opt feciori din Bințișii au mers să-l petreacă la groapă, apoi delegați ai inteligenței noastre din Orăștie, Sibiiu și Brașov. În Țară s'au pornit colecte pentru a-i ridica monumente: pe locul căderii, apoi la Iași, unde a zburat în vara trecută, și la București, unde i se va ridica monument comun cu a soțului seu, un ofițer, sublocotenent, mort și el ca și Vlaicu prin căderea cu aeroplanul. Redactorul nostru, dl S. *Bornemisa*, dus și dsa la înmormântare, va aduce *amănunte și vederi dela această dureroasă ceremonie*, care ne-a dat pământului pe cel ce mai mult se zbătea să se înalțe și să ne înalțe spre ceriuri!..

*

Vlaicu student la tehnică. Între studențimea română din Budapesta se păstrează, ca tradiție, o notă luminoasă și interesantă din viața de student a martirului nostru dela Câmpina. O reîmprospătăm:

Înainte cu câțiva ani, doi studenți tehnici, români, bat străzile încurcate ale Budapestei, căutând cvartire. Urcă într'o mansardă din catul al patrulea. Îi primește o bătrână grasă, blajină. Chilia e convenabilă și băeții s'ar învoi. Se înțeleg între sine pe românește, ca să-i

Scriitorii la războiu: Dnii E. Gârleanu și I. A. Basarabescu, sublocotenenți, mobilizați și duși și ei în rând cu toată lumea în campania contra Bulgariei.

poată da femeii vorbă hotărîtă. Dar atunci, dânsa trage cu urechea și le întrerupe vorba:

„Să am iertare, mă rog; dumneavoastră nu sunteți Români?”

— Ba da, Români, doamnă.

— Ei, atunci nu vă dau chilia. Hotărît: la Români nu mai dau cvartir!”

Băeții se uită mirați unul la altul.

„N'ai putea să ne spui, doamnă, nu fie cu supărare, — pentruce nu mai dați chilia la Români?”

— Să vedeți, dlor, nu de răi, ori de altceva nu dau locuință Românilor. Că Români sunt altfel băeți buni și așezați. Dar am avut unul subțirel, cu ochii adânci, schinteietori, care se ținea tot de drăcii ne-mai văzute. Toată îmi umpluse casa cu șurube și cu oțele. Dela o vreme își făcuse un fluture mare, pe care îl ținea de sfoară și îl rezezează prin casă. Ii eră prea strâmtă chilia și-l bătea de pereți. Dar mai ales, tot îmi sparse plafonul. Ia uitați, se văd și acum urmele găurilor, măcar cât m'a costat reparația! Unul tăcut, brunet, nu mai țin minte cum își zicea. Și de atunci am pus jurământ că nu mai dau chilia la Români...”

(al)

Sărbările

„Asociațiunii” la Orăștie, ținute în 14 și 15 Sept., au reușit mai mult decât se putea aștepta în un an nepriincios pentru serbări și cheltueli, cum e anul de față. Ziarele sunt pline cu largi rapoarte asupra acestor serbări. Noi ne mărginim de data asta a accentua, că toată strălucirea și reușita lor, a fost ca un cântec duios de vioare cu surdina pusă pe corzi, care te mișcă, îți aprinde sufletul și totuș te trezești cu lacrimi în ochi lângă dulcea cântare. Surdina o pusesse pe suflete vestea grozavă a morții lui Vlaicu, care nu ne-a lăsat să ne putem veseli de toată strălucirea adunării și a serbărilor. Măreț a fost Conductul etnografic, defilarea comunelor, deschisă prin mândrul banderiu de Călăreți, urmați de fiecare comună cu călușerii sei și cu flăcăii, fetele, bărbații și bătrânii satului, dar înduioșătoare de tot a fost trecerea comunei *Bințiți*, satul lui Vlaicu, care venea cu steagul înfășurat și încins în fundă neagră, urmîndu-l oamenii din sat cu fruntea în pământ... Numai aci în oraș aflaseră zguduitorul veste, că altfel nici nu plecau de acasă... — De toată lauda a fost *Expoziția Meseriașilor* și a „*Reuniunii femeilor române din comit. Hunedoarei*”, a cărei Atelier dela Orăștie a expus peste 50 de obiecte care de care mai de artă și mai de preț. — Concertul „*Reuniunii de cântări*” a mulțumit pe toți, iar pe înțelegătorii de artă muzicală i-a răpit cântarea măiastră la pian a dșoarei *Cella Delavrancea* și a dnei *Veturia Triteanu*. — Ședințele „*Asociațiunii*” au fost ținute la nivel, ca discuții, ca hotărâri, ca îndrumări nouă. Conferințele

dlor profesori Dr. *Radu* și Dr. *S. Dragomir*, pline de merit științific literar. — Totul a fost bine. Și rezultatul material mulțumitor: „*Asociațiunea*” a adunat la Orăștie, în așa un an slab, 7.319 cor. În un an bun economic, ar fi dus 10—12.000.

Amănunte, din multele și interesante și vrednicele de remarcat ce s'au observat în firul acestei adunări și a sărbărilor din jurul ei, vor urmări în „*Cosinzeana*” în numerii viitori, — căci acest număr să scoate în absența redactorului ei, care a alergat și dsa la București, cu delegația Orăștienilor, și mai ales ca trimis al „*Cosinzenei*” și al foilor naționale de aici, la înmormântarea lui Aurel Vlaicu! După întoarcere, va aduce, în numărul și numerii viitori, amănunte și vederi dela adunarea „*Asociațiunii*”, dar mai ales amănunte și ilustrațiuni dela înmormântarea lui Aurel Vlaicu!

□ □ □

Din tehnica zborului natural.

Omul, decând s'a ivit pe planeta noastră, întotdeauna privea cu admirație și cu un fel de dor la zborul ființelor înaripate, cari își străbat împărăția cu atâta ușurință, la aparență stăpânind văzduhul la perfecție.

Zborul acesta îndeplinit cu atâta siguranță, eră ținta preocupărilor cari angajază spiritul omului. Fără motoare, fără puterea explozivă a gazelor, aerul numai cu ajutorul unei perechi de aripi, ...și în chipul acesta să plutești ca o pasăre înfruntând cu puțină trudă valurile de aer de pe deasupra munților și văilor și apelor.

Astăzi visul de veacuri a omului

Din pustirile războiului din urmă După retragerea Bulgarilor din orașelul Negotin, Turcii se reîntorc acasă, și iaca ce află: pustiu și ruină, par'că n'au trecut pe-aici oameni și încă creștini, ci sălbateci din cea mai neagră Africă!...

s'a izbândit, — în parte. A ajuns să stăpânească văzduhul, însă nu cu ajutorul unor simple bătaii din aripi, ci cu ajutorul tehnice și ingineriei, așa încât acum azistăm la succesul binemeritat al unui titan încărunit și suntem martorii unei noi epoci de comunicație.

Învelitoarea pământului bâjbăie de aeroplane, dovadă a nizuințelor fără astâmpăr și a curajului omenesc, însă pe departe nu e zborul, pe care ni-l arată natura la atâtea și atâtea pilde. Adevărata taină a zborului încă nu ne-a desvălit-o natura, cu toate pregătirile, șuruburile și motoarele ce le avem. E o taină, ce o avem înaintea ochilor zi de zi, o taină cu care lumea pasărilor ne zboară pe dinaintea nasului și totuși încă n'am putut desprinde vâlul acesta al naturii.

Părerile de până acum asupra zborului natural izvorăsc din teze, că pasărea se urcă în aer prin *lucrare organică* (bătaia aripilor), ceea ce reclamă o *putere* foarte mare.

În înțelesul acestei propoziții, anii din urmă ne-au dat aeroplanele, cari sunt înzestrate cu motoare de 50 și mai multe puteri de cai, pentru-că cu ajutorul elicelor să atingă o iuțea orizontală considerabilă și cere apoi la rândul său să facă posibilă urcarea și progresarea în aer. Elicea corespunde cu bătaia aripilor, motorul cu puterea musculară, iar fețele aeroplanului cu aripile unei pasări.

Așa ar fi să fie. Să știe însă că la zburătoarele mai mari bătaia aripilor poate lipsi cu totul și cu toate acestea pot zbură în sus și înainte. Dovadă sunt de pildă cercurile descrise de cocostârci.

Mai departe cocostârcul atunci când se înalță nici decât nu face impresia că ar săvârși o lucrare unită cu forțe mari. Dacă am lipsi însă un aeroplan de elice, sau — ceea ce e tot una — dacă încetează motorul a funcționa, imediat dispare și iuțea orizontală, condiția neapărată a zborului, și urmarea e că aeroplanul se prăbușește sau în cazul

cel mai bun se îndreaptă cu repeziciune mare spre pământ.

Pasărea nu se prăbușește însă, nici chiar atunci când nu bate din aripi ceasuri întregi, cum e spre pildă la *albatroși*.

Aceasta dovedește, că zborul pasărilor mai mari nu depinde de o prestație organică, dimpotrivă că trebuie să fie de natură *mecanică*. Mai mult, putem chiar constata, că cu cât crește mărimea și greutatea ființelor zburătoare, cu atât scade bătaia lor din aripi până la dispariție. Musca își vibrează aripile sale de membrane fine de peste 400 de ori într'o secundă, alina cam de 190 de ori, paserile mai mici bat din aripi cam de 5—12 ori, corbi, etc., cam 1½—3 ori pe secundă, cocostârcii, vulturii și *albatroșii* pot exista chiar și fără bătaia de aripi. Zborul acesta mecanic face ca aripile să apară ca niște aparate ce își îndeplinesc funcțiunea în înțelesul legilor naturale, la cari rola principală o are gravitatea, respective greutatea proprie a animalului.

Albatrosul care e cel mai greu zburător și care se leagănă în zborul cel mai elegant și mai de durată, cântărește de patru milioane de ori mai mult decât o *muscă*. 12 kg. față de trei a mii parte dintr'un gram.

Și dacă natura a creat în seria aceasta uriașă a zborului natural cu un pond de la trei miligrame începându până la 12 kg. și cu o față de la câțiva milimetri pătrați până aproximativ la un metru pătrat atâtea și atâtea mii de feluri de zburat, de ce am dubita oare, că putem trece limitele acestei serii, cu alte cuvinte că ar putea exista, și că în vremurile preistorice probabil au și existat, fi-

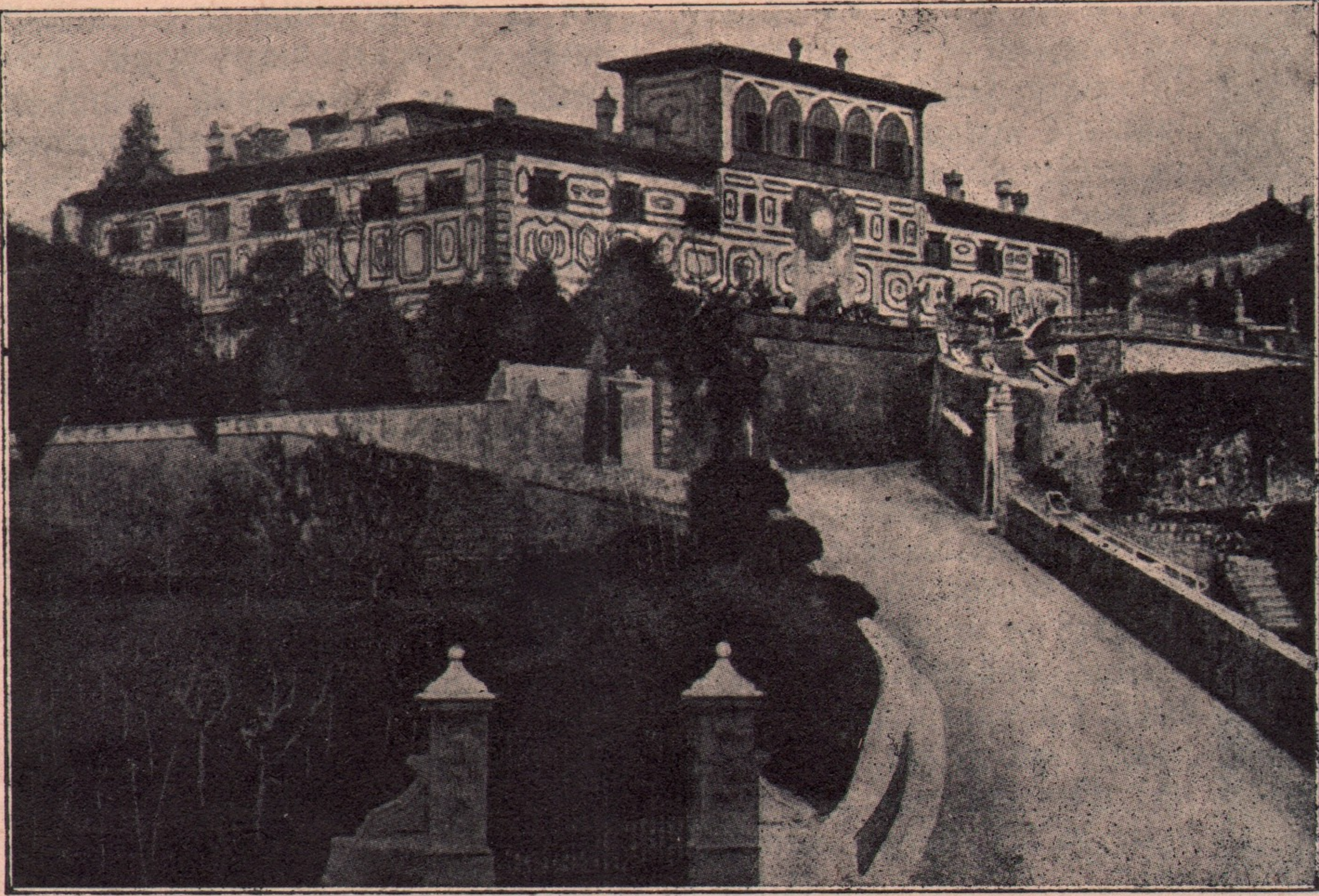
Boccaccio Giovanni, mare scriitor italian, întemeietorul pressei și al nuvelei italiene. Născut la 1313, astăzi a fost sărbătorită împlinirea alor 600 de ani dela nașterea lui. S'a făcut celebru mai ales prin scrierea sa „Decameron“, sau 100 nuvele, cari sunt ținute drept clasice. Zice că în timpul unei epidemii 3 tineri și 7 fete s'au retras într'o vilă de-aproape de Florența și acolo a spus fiecare în 10 zile câte o poveste: acestea ar fi cele 100 nuvele ale lui, — foarte frumoase, cari l'au făcut nemuritor. — Cum nu va fi azi literatura italiană așa bogată și puternică, dacă înainte cu 600 de ani aveau scriitorii cari și azi sunt admirați de-o lume!...

ințe zburătoare, cari cu greutatea lor întrec pe om?!

Fiindcă pondul unui om puternic e abia de 5—6 ori mai mare decât a celei mai mari zburătoare de astăzi, n'avem decât să ne imaginăm aripile acesteia mărite într'o măsură convenită spre a obține o mașină de zburat pentru noi.

Natural că cu modul acesta ar trebui să abandonăm total sistemul de până acum al aeroplanelor și să ne alăturăm în schimb la un sistem, a cărui material să reprezinte o copie a penelor. Atunci ne-am apropiat de resolvirea tainei, am înțeles încâtva principiul mecanic al zborului pasărilor.

Cine nu a admirat oare ciocârliă, când își spune cântecul gălăgios

Villa Schifanoia de lângă Florența, în care spune Boccaccio că s'au refugiat de epidemie feciorii și fecioarele cari au povestit classicele lui 100 de nuvele...

și se înalță aproape drept cu iuțea nebună cătră cer, ca și cum s'ar cățăra pe vânt? Cu câtă putere e nevoită să-și umfle plumânile pentru ca cei de jos să-i audă atât de bine bucuria descărcată în trilluri la înălțimi atât de mari? De unde ar mai scoate încă putere și pentru zbor și pentru urcatul cel repede, dacă ar fi să fie mare?

Acesta e un exemplu, dar sunt atâtea și atâtea altele, cari întăresc convingerea, că zborul tuturor înaripatelor e de natură *mecanică*. Altcum cum ar putea zbură pasările călătoare într'o singură zi până prin Egipt, dacă zborul ar fi de natură *organică*?

Legea aceasta mecanică a zborului, care face posibil zborul tuturor insectelor și pasărilor prin faptul, că silește gravitatea la o prestațiune dictată de mecanismele aripilor, legea aceasta, zic, trebuie că se poate realiza și cu material artificial. Iar dacă va succede, atunci se va izbândi cu adevărat — nu numai în parte — visul de mii de ani al neamului omenesc, de a zbură prin aer „*asemenea pasărilor*“, atunci va ajunge omul adevăratul stăpân al văzduhului.

— Prel. „Naturfreunde“.

T. L. Blaga.

□ □ □

Criminală și poetă.

Din procesele criminale cari s'au judecat în timpul din urmă în Franța, unul dintre cele mai interesante a fost desigur acela al Dșoarei Alice Crespy. Această scriitoare și-a împușcat amantul, pe abatele Chassaing. Grație unei mize în scenă, dibace însă, ea a putut să declare că prelatul francez s'a sinucis. Nici viața, nici apucăturile abatelui Chassaing nu explicau acest act disperat. Dșoara Crespy a fost judecată în orașul Agen. Dovezile materiale ale crimei ei au lipsit. Ea a fost achitată.

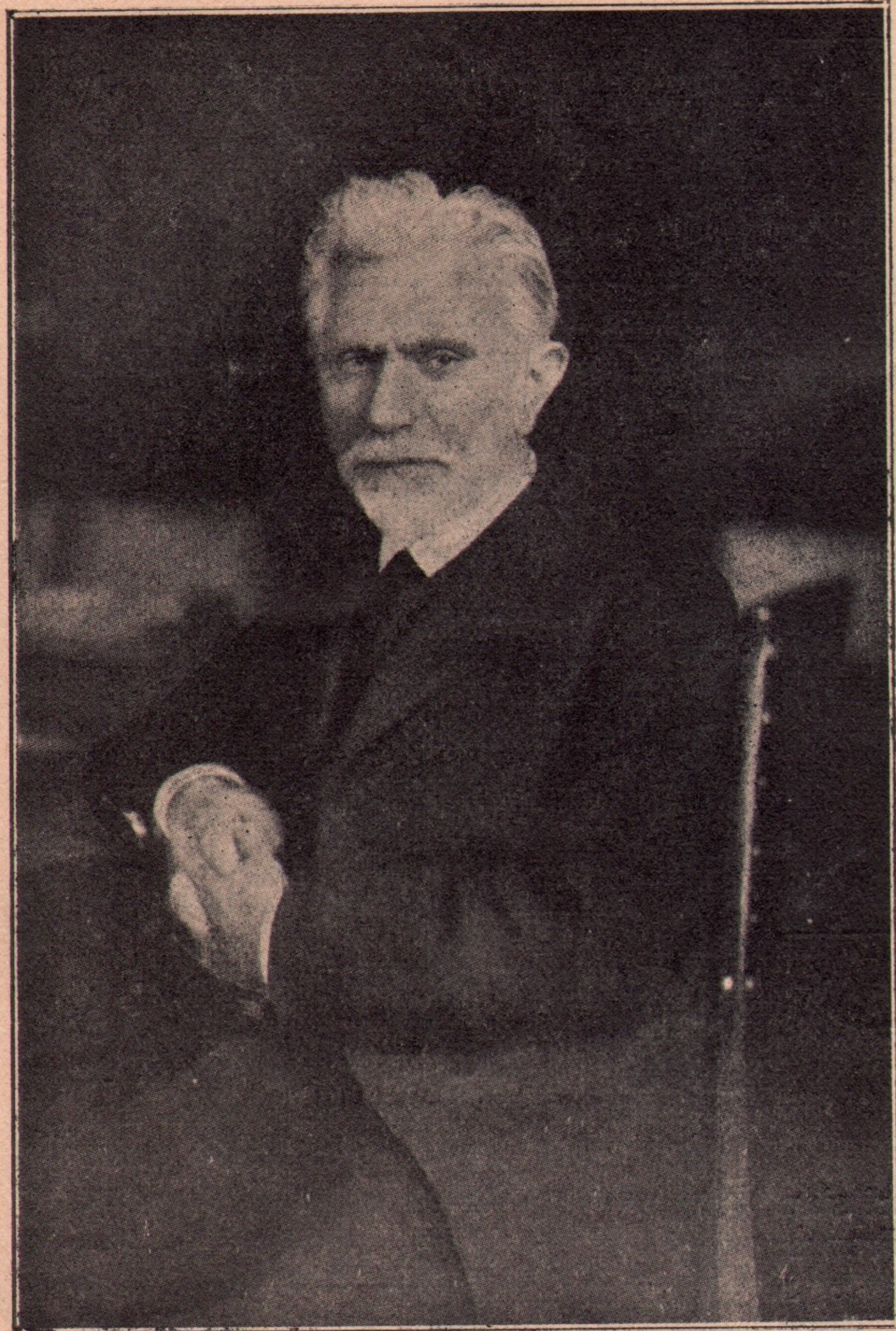
În schimbul probelor materiale însă, există nenumărate probe morale, cari au convins lumea de vinovăția ei. Dar în Franța, juriul e de un cârd de vreme de o indulgență condamnabilă față de criminali, și mai ales de femei. Trei procese răsunătoare: al dnei Bloch, care și-a ucis rivala, al dnei Lamberjak care și-a împușcat soțul și al drei Crespy, care și-a asasinat iubitul, s'au sfârșit toate cu achitarea celor vinovați. Cazul drei Alice Crespy e cel din urmă și cel mai răsunător. În loc însă să se retragă în umbră ca o vinovată ce este, dșoara Crespy își exploatează astăzi tristul renume, anunțând omenirei că este pe cale de a scrie o carte în care va zugrăvi în amănunt legăturile ei cu abatele Chassaing, precum și perfecta ei inocență.

Crima ei a avut loc astă primăvară, și achitarea cu câteva săptămâni mai târziu. Astăzi, dșoara A-

lice Crespy a părăsit orașul ei natal și a venit să se stabilească la Paris. Reporterii ziarelor parisiene s'au și grăbit s'o intervieweze, să-i publice potretul și se anunțe lumii viitoarea ei operă. Trăim într'o epocă mizerabilă într'adevăr! Astăzi criminalii sunt aceia cari se bucură de cea mai simpatică reclamă. Publicul se interesează de ei cu un interes binevoitor. Și când criminalii mai sunt și femei care-și zic scriitoare, pot fi sigure că vor dobândi renume și bani. Editorii, pe cari oamenii de talent nu-i interesează, deschid larg ușile lor criminalelor achitate. Așa, dșoara Alice Crespy ne anunță pe calea ziarelor, că de pe acum a încheiat un contract foarte avantajos, cu unul dintre cei mai importanți editori parizieni.

Să le fie de bine și uneia și celuilalt! De vină nu sunt ei, ci publicul care le primește opera cu o bunăvoință demnă de o cauză mai bună. Dar faptul acesta ne arată mai ales haotica reclamă de care este nevoie astăzi pentru a reuși. Această mentalitate antipatică ne-a sosit din America. După ea, ori ce duce la succes, când publicul a pus în curent: însăș crima — mai ales crima! Ce însemnează acest simptom? Că omenirea a uitat să mai judece prin sine însăș, că în goana nebună care caracterizează existența contimporană, nu avem vreme să analizăm nimic, să discernem nimic, și că primim drept bun tot ce ni se dă cu sgomot. E lesne de închipuit unde vom ajunge dacă lucrurile se vor continua astfel, și, din păcate, nimic nu ne face să prevedem o schimbare.

Dar mai trist este faptul că toate aceste glorii mizerabile cari constituiesc vieța unor Alice Crespy sau doamna Bloch, constituiesc un teribil stimulent. Există de sigur ambițioși, cari doresc să se pună în evidență cu ori ce preț, și cărora pilda acestor femei le însuflă o poftă de a imita, grozav de primejdioasă. Mediocritățile literare în Franța și aiurea sunt tocmai acelea cari posedă o mai tenace dorință de a reuși. Cartea dșoarei Crespy și succesul pe care de sigur îl va avea, le va inspira ideea de a proceda la fel. O crimă mai mult sau mai puțin nu e făcută să înfrângă bizara indulgență a juraților. Viitorii asasini și asasine — căci este vorba mai ales de femei — vor fi achitate la rândul lor. Și la rândul lor vor tipări o carte sen-

August Bebel, renumitul șef al partidului social-democrat german, mort în vara asta în Elveția în etate de 73 ani.

zațională, după ce vor fi interviewați de reporteri și după ce zierele mari le vor publica portretul. Este așa de ușor să reușești azi în Apus, când ești dotat cu îndrăzneală și când scrupulele de conștiință îți lipsesc cu desăvârșire.

Ne revoltă mai ales obrăznicia criminalilor de măsura dsoarei Alice Crespy. Această femeie, care scrie și publică versuri, are de gând nici mai mult nici mai puțin decât să acuze, să inzulte, să stropească cu noroi pe oamenii onești cari au veștejit purtarea ei, în epoca în care i-a avut loc procesul. Și de sigur că publicul imbecil îi va împărtăși dușmăniile. Ceea ce înseamnă că, pe cât de ușor și de simpatic e rolul criminalilor în ziua de azi, pe atât de greu și de reprob e acela de om cinstit și cu frica lui Dumnezeu. Afară de aceasta, dsoara Crespy s'a angajat, după cum vă spusei, să etaleze cu complezanță relațiile pe cari le-a avut cu abatele Chassaing. Și publicul va sorbi cu deliciu proza ei plină de păcate.

Să nu credeți că publicitatea aceasta anormală și plină de roade neașteptate, are loc numai în Fran-

cia și în Paris. Vă spusei că leagănul ei este America. În toate țările și orașele mari ale apusului european, ea crește și înflorește. Existența zorită din ziua de azi, această goană neînțetată după bani, pe care o vedem în epoca noastră delamare la mic, nici nu putea da naștere la o astfel de mentalitate. Era automobilelor și a aeroplanului este o eră de repeziciune extremă, în care reușești nu atât prin răbdare și muncă, cât prin loviturile neașteptate și violente. Că morala acestor mijloace este tristă, nici vorbă; dar „ea este așa cum este, și ca dânsa suntem noi.“

F. N.

□ □ □

Caracterizarea femeii la deosebitele popoare.

O revistă germană aduce un interesant articol despre însușirile caracteristice ale femeilor la deosebitele neamuri, din care dăm în resumat următoarele:

Femeia germană se poate caracteriza bine cu următoarea

povestire: La asediarea orașului Weinsberg, când Conrad III. a făcut să capituleze această cetate, toți oamenii au fost condamnați la moarte, pentru rezistența ce au arătat-o față de împărat, și numai femeilor li s'a conces să iasă libere din oraș, ducând ceea ce au mai prețios cu ele. Una dintre femei a eșit din oraș, ducând în spate pe propriul ei bărbat. Germania are cele mai bune mame de familie, cari să ocupă cu căldură de fericirea casnică și de educația copiilor, afară de aceea se interesează cu deadinsul de tot ce e frumos și bun, stă în locul de pază pe câmpul literaturii și al artei, care e izvorul progresului intelectual și moral. Educația doamnei germane e pronunțată, pentru a formă din ea o femeie bună. Bucătăria, aranjamentul în casă, bunăstarea familiei, sunt pentru ea tot atâtea studii temeinice, cărora se dedică din tot sufletul și cu toată căldura inimii ei de mamă.

Femeia franceză, fie că locuște într'un splendid palat, sau într'o umilă căsuță, e întotdeauna sveltă, drăguță, plină de vieață, *bien coiffée*, *bien gantée* și *bien chaussée*; poate să fie cam esagerantă, dar nu vul-

gară și fie ea chiar și o modistă numai, în scurt timp poate avea ocaziune de a frecventa saloanele aristocraților, de ași însuși toate manierele de o cucoană mare. Scopul ei principal e acela, de a plăcea bărbatului ei, pentru un timp nedeterminat, și voește să-i fie prietina lui, confidenta lui, și, în senzul cel mai rafinat a cuvântului, amanta lui. Când femeia franceză își face toaleta, care ține întotdeauna mai multe ceasuri, nu voește să fie văzută nici chiar de bărbatul ei, înaintea căruia voește să apară frumoasă.

Tipul ideal a *femeii engleze* nu există, fiindcă în Anglia sunt trei elemente antagoniste: aristocrația, clasa de mijloc și clasa muncitoare.

Femeia muncitorului e o mamă de familie, asemenea anticului tip teutonic. E o găzdoae îndemânică și o bună menajeră, are mulți copii, cărora cu o căldură de mamă le câștigă subzistența. Femeia burghezului are aspirațiuni foarte mari: sună pianul, prezidează cu demnitate la toate actele vieții casnice și procuează regulat, la anumite intervale, jumătatea sa de duzină de copii; are o cultură mediocră, dar pentru revanșă nu se ocupă cu afacerile bărbatului ei și se mulțumește cu administrarea banilor asigurați pentru spesele domestice. Femeia ideală a aristocrației engleze nu există, fiindcă aristocratul englez n'are ideale: el e născut a fi cinic, de un cinism mondial, pozitiv, sprinten. Dintre conjugii merge fiecare pe străzile lui și foarte adeseori se întâlnesc la... curtea de divorț!

Statură de mijloc, picioare și mâini mici, păr negru, culoarea feții brună, ochi adânci, melancolici, vioi, arcuiți de niște sprâncene lungi, iată figura caracteristică a *femeii spaniole*. Educația ei nu nimicește cunoștințele practicei religioase. Dansează cu foc *maleguenna* și *sevillana*, cântă cu sentiment *seguidillas*, acompaniându-l cu castagnette și cu ghitara. Arta iubirii e pentru ea o știință. Telegraful... fără fir nu are secrete pentru fidanțata spaniolă.

Femeia italiană e afectuoasă cu bărbatul ei, e capabilă de orice sacrificii pentru el, e animată de un spirit de abnegație, care nu este în nici o femeie de altă rasă, dar totuși... are două defecte mari: e geloasă, de o gelozie vulgară și plictisitoare pentru bărbat, care plictiseală să sfârșește prin a se simți bine atunci, când e afară din casă.

Doamna *scandinavă* are unele în-deletniciri foarte libere. O doamnă *norvegiană*, întrebată fiind, declară, că nu e nimic curios în aceea, a te preumblă noaptea, întovărășită de persoane de ambele sexuri și a răs în fața celui care a întrebat-o, și care i-a făcut femeii câteva observări asupra sistemului acceptat de a conversa atât de liber cu oamenii.

Femeia americană e foarte dă-coasă și adeseori face us de oarecari nuanțe, pentru a fi scuzat acest moft al ei.

Femeia turcă e un papagal în colivie, e o unealtă a căsiei, e o prizonieră fără de o dragoste într'adevăr simțită, fără de ideale, fără de o altă cultură. Se nizește singură a se face plăcută domnului ei, și își petrece timpul mâncând dulcețuri, ocupându-se — dacă aparține unei clase mai înalte — cu flecării și intrigi.

Femeia japoneză mică, sveltă, plină de iubire, e de un caracter îngeresc, este tipul abnegației, altruismului, delicateții, pacienței; posedă în gradul cel mai înalt sentimentul datorinței și a credinței.

Multe puncte de contact are cu ea *femeia chineză*, dar la aceasta din urmă să vede opresiunea și sclăvia. E ignorantă, dar blajină, umilă și tolerantă. O familie chineză consideră ca o rușine nașterea unei copile și în aceasta vede o pedeapsă a Ceriului. Într'adevăr de câteori sunt o pedeapsă a Ceriului și femeile europene!...

Val. Crișianu.

□□□

Amorurile scorpiei.

Francia a descoperit acum câțiva ani o nouă glorie națională, un nou savant care, deși cunoscut de multă vreme de savanții din străinătate, totuși în țara sa nimeni aproape nu-l știa. Acesta e entomologul *J. H. Fabre*, „observatorul neîntrecut“ cum îi zicea ilustrul Darwin, „Virgilul insectelor“, cum îl numește astăzi cu mândrie Edmond Rostand.

Într'adevăr, bătrânul savant care numără astăzi 89 de ani, a trebuit să aștepte cam mult, i-a trebuit o jumătate de veac de lucrări științifice de cea mai mare valoare, până să i se consacre rarul său talent. O viață întreagă de savant închinată cu ardoare studiului insectelor, vieții și obiceiurilor lor, a microcosmului atât de pasionat și de misterios

ce mișună la picioarele noastre, în jurul nostru, pe câmp, în apă și în aer! Astăzi toată Francia se mândrește cu Fabre, personalități din lumea științifică, savanți cu renume european vorbesc cu respect și venerație de acest moșneag, prietinel gângăniilor.

Observațiunile sale se găsesc strânse în vreo zece volume intitulate: „*Souvenirs entomologiques*“, de unde publicăm și noi articolul ce urmează:

„*Scorpia neagră* e răspândită în cea mai mare parte a Europei meridionale și cunoscută de toți. Îi plac locurile întunecoase în apropierea locuințelor noastre. În zilele ploioase de toamnă, scorpia pătrunde până la noi, ajungând uneori și în așternutul patului. Această gângănie degustătoare, ne face mai mult groază decât rău. Deși vizitele ei sunt destul de dese în locuința mea, totuși nimica grav nu s'a întâmplat.

Pentru a putea observa în intimitate obiceiurile lor, am azeșat câțiva prizonieri într'o mare colivie cu giamuri, așternând țărână și punând și bucăți mari de hârburi și câteva țigle cari să le slujească de vizuini și refugiu. Sunt în total vreo 25 de scorpii.

În Aprilie, când rândunelele se întorc și când răsună cele dintâi note ale cucului, o revoluție se petrece printre scorpiele mele, până atunci atât de liniștite.

Începând de pe la mijlocul acestei luni, în toate serile, între ciasurile 7 și 9, animația e foarte mare în palatul lor de sticlă.

Imediat după cină, toți ai casei dau fuga într'acolo. O lanternă, atârnată în fața coliviei, ne îngăduie să urmărim evenimentele. Aceasta e distracția noastră, singurul nostru spectacol după o zi întreagă de năcazuri. În acest teatru reprezentațiile sunt atât de interesante că, îndată după aprinderea lanternei, mic și mare ne adunăm cu toții aici, toți, până și Tom, cânele casei. Indiferent față de isprăvile scorpiei, ca un adevărat filozof, Tom se culcă la picioarele noastre și dormitează — dar numai cu un ochiu, cela-

lalt mereu deschis, supraveghiând asupra amicilor lui: copiii.

În apropierea giamurilor în zona discret luminată de lanternă, imediat se formează o număroasă adunare. De pretutindeni se adună una câte una scorpiele cari, atrase de lumină, părăsesc locurile umbroase și vin să se bucure de iluminarea lanternei.

Însemnez aici câteva observațiuni făcute în mai multe rânduri, pe cari le notez în ordinea în care au fost făcute.

Primele declarații de amor. — Preumblări sentimentale.

Dar ce-i asta? Două scorpii stau față 'n față, cu ghiarele întinse și degetele înlănțuite. Sunt străngeri de mână amicale și nu preludiv de luptă, căci cei doi tovarăși se poartă unul față de celalalt în modul cel mai prietinos. Sunt de sexe deosebite. Unul e pântecos și întunecat, aceasta e femeea; celalalt e, relativ subțire și de culoare mai deschisă, acesta e bărbatul. Cu coada încolăcită cu oarecare eleganță, perechea se plimbă dealungul geamlăcului. Bărbatul e înainte și pășeste d'andăratele, domol, fără a tradă o re-

Deșertăciune omenească. Indian bătrân, care și-a adunat prin ani salbe peste salbe de podoabe: Nu-s altceva decât 300 de petri rotunde pe cari el le-a putut sfredeli și înșiră, — și pe cari le-a lăsat la moarte drept relicui foarte prețioase familiei...

zistență învinsă. Femea urmează supusă, față 'n față cu antrenorul ei, înlănțuți ca doi îndrăgostiți.

Preumblarea are uneori popasuri, fără însă să se schimbe modul lor de îmbrățișare; apoi continuă când pe partea asta, când pe cealaltă, dela un capăt la celalalt al coliviei. Nimic nu arată spre care țal năzuesc în plimbarea lor. Hoinăresc fără nici o grijă, fără scop, făcându-și fără îndoială, ochiade.

Tot astfel, duminica, în satul meu, după vecernie, tineretul se plimbă dealungul gardurilor, fiecare cu drăguța lui.

Uneori scorpionii apucă într'o parte. Intotdeauna bărbatul hotărăște de noua direcțiune. Fără a da drumul, bărbatul se întoarce grațios și se așează alături de tovarăsa sa și cu coada o desmeardă pe șira spinării. Cealaltă rămâne nemișcată.

Un cuib de amorezați. — Însfârșit singuri.

Însfârșit, spre ora zece, o schimbare are loc.

Bărbatul a ajuns lângă un hârb, al cărui adăpost pare că-i convine. El dă drumul tovarăsei lui, dar numai de o mână și ținând-o bine cu cealaltă, zgârâie cu ghiarele și mătură cu coada. O grotă se deschide. Scorpionul pătrunde înlăuntru puțin câte puțin, fără violență, trage pe răbdătoarea lui tovarăse. Curând amândoi dispar. Un bulgăraș de nisip astupă intrarea. Îndrăgostiții sunt singuri. A-i turbură ar fi o necuviință. Și cine știe dacă n'aș zădărnici totul, dacă aș vrea să văd imediat ceea ce se petrece înlăuntru. Lucrurile vor dură poate până noaptea târziu și lungile vegheri apasă greu asupra celor 80 de ani ai mei. Picioarele mi se moaie, simt nisip în ochi. Trebuie să dorm.

În căutarea unui local mai potrivit.

10 Maiu. Pe la ceasurile 7 sara, cerul e acoperit, semne de ploaie torențială. Sub unul din hârburile coliviei cu geamuri, o pereche stă nemișcată, față 'n față, și ținându-se cu degetele.

Cu precauțiune dau la o parte hârbul și-i las descoperiți pe îndrăgostiți, ca să pot mai cu ușurință urmări întâlnirea lor. Întunerecul se lasă și nimic, după cum pare, nu va turbură calmul locuinței lipsită de acoperiș. O ploaie repede mă silește să mă retrag. Sub adăpostul coliviei, ei n'au de ce se teme.

Un cias după aceea, ploaia încetează și eu mă întorc la scorpione

mele. Au plecat. Și-au mutat domiciliul sub o țigla de alături. Mereu cu degetele înlănțuite, femeia e afară și bărbatul înlăuntru, pregătind culcușul. Din zece în zece minute toți ai casei vin să observe mișcările lor: e păcat de perdut momentul potrivit împerechierii, moment ce-mi pare apropiat.

Zadarnică așteptare! Cătră ora 8, perechea, negăsind nici un culcuș convenabil, începe din nou pelerinajul.

O țigla a fost găsită care, în sfârșit, le place. întâi intră bărbatul, de astă dată, fără a slobozi o clipă pe tovarăsa sa.

Câteva lovituri de coadă și camera nupțială e preparată. Trasă încetișor de amantul ei, scorpia pătrunde și ea înlăuntru.

După vreo două ore, îi vizitez iar, crezând că au avut destulă vreme pentru a sfârși cu preparativele. Ridic ciobul. Îi găsesc în aceeaș poziție: față 'n față, mână 'n mână.

Astăzi nu cred să pot vedea mai mult.

Din aceste observațiuni două fapte sunt de reținut:

După preumblările de logodnă, perechea are nevoie de misterul și liniștea unui adăpost. Niciodată nu fac dragoste în plin aer, printre mulțimea gălăgioasă, în văzul tuturor.

Șapte de amor. — Desmerdări și jurăminte de credință.

12 Maiu. Ce ne va aduce ședința de astăsară? Timpul e calm și cald, propice aventurilor amoroase. Zăresc o pereche de înamorați. De astădată bărbatul e cu mult mai subțirel ca pântecoasa lui iubită. Totuș, prichindelul își îndeplinește cu vitejie rolul.

D'andăratele, cum e obiceiul, și cu coada ridicată ca o trompetă, el o plimbă pe groasa lui jumătate, în jurul pereților de sticlă, făcând de câteva ori înconjurul coliviei.

Popasurile sunt frecvente. Atunci cele două frunți se ating, se înclină puțin la dreapta și la stânga, ai zice că și șoptesc ceva la ureche. Labele de dinainte se mișcă în desmerdări febrile. Ce și spun oare? Cum s'ar putea traduce în vorbe epitalamul lor tăcut?

Toți ai casei vin să vadă curioasa înlănțuire pe care prezența noastră n'o turbură întru nimic. Priveliștea e fermecătoare și expresiunea nu e de loc exagerată.

Pe jumătate străvezii și lucitori la lumina laternei, ei par sculptați

într'o bucată de chilimbar galben. Cu brațele întinse, cu coada ridicată în superbe rotocoale, cu mișcări domoale, se preumblă cu pași măsurăți.

Nimic nu-i turbură. Dacă vreun vagabond e întâlnit în drum, acesta, în curent cu aceste delicate afaceri, se dă la o parte cu respect. In cele din urmă, adăpostul unei țigle primește pe îndrăgostiți: bărbatul întâi, și d'andăratele, bine înțeles. E ora 9.

Și idila se termină cu o dramă: după o ceartă violentă, bărbatul e asasinat și mâncat de propria lui soție.

După idila de seară urmează la noapte înfiorătoarea tragedie. A doua zi dimineața găsim scorpia sub țigla din ajun. Bărbatul mititel zace alătura ucis și pe jumătate mâncat.

Îi lipsește capul, un braț și o pereche de picioare.

Scot cadavrul la lumină și-l așez pe pragul vizuinei. În tot timpul zilei ucigașa rămâne înlăuntru și nu se atinge de cadavru. Cum se face noapte însă, ea iasă și dând peste răposatul ei soț, îl ia și-l duce departe pentru a-i face funerariile convenite, adecă să-l mănânce.

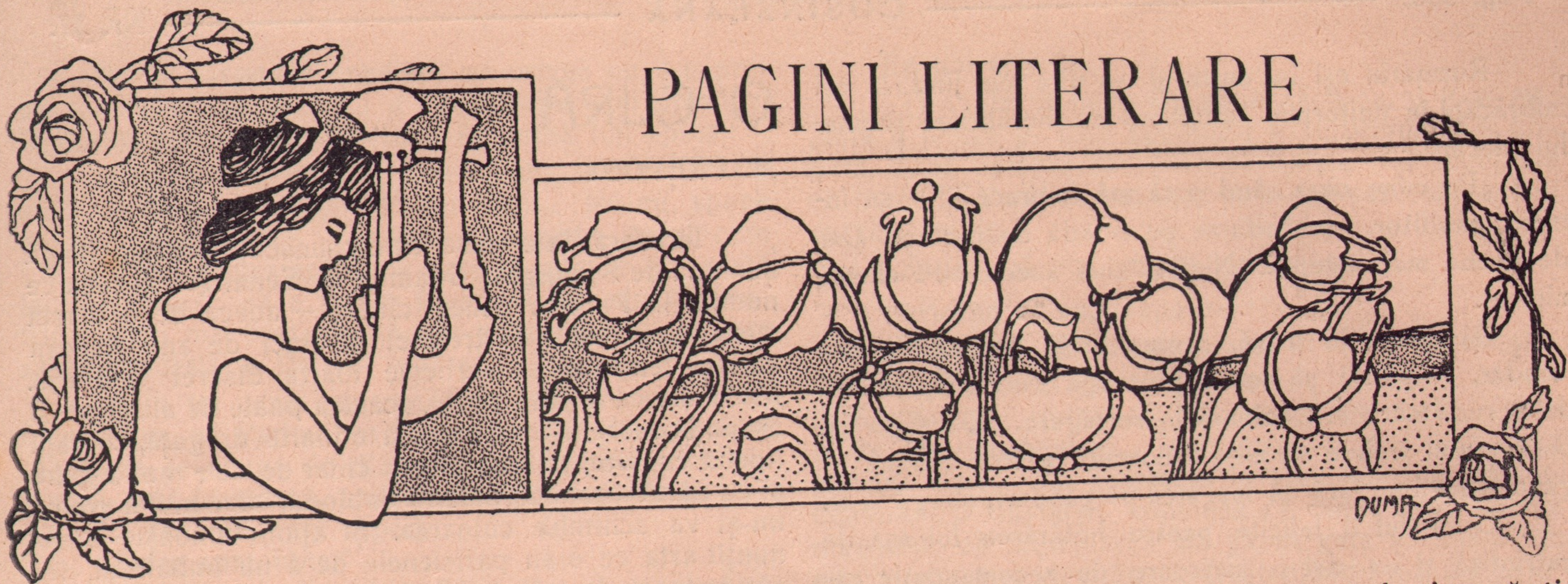
Acest act de canibalism îmi explică ceea ce constatasem anul trecut, observând scorpionele sub cerul liber. Din când în când găsiam atunci sub pietre, câte o femelă pântecoasă savuând în tihnă și ceremonios pe tovarășul ei de noapte. Bănuiam că bărbatul, dacă nu se depărtează imediat ce și îndeplinește funcțiunea, e înghițit în total, sau în parte, după apetitul matroanei sale. Am acuma sub ochi dovada sigură. Am văzut eri perechea intrând în colibă după pregătirile introductive: preumblarea; iar azi dimineața, sub aceeaș țigla, în momentul vizitei mele, mireasa își consumă colaboratorul ei.

Cetiți

„Alte Vremi“

mare volum (19 coale) de nuvele foarte îngrijite și ca cuprins și ca limbă literară, de George Stoica, ieșit de sub tipar zilele astea. Prețul 2 coroane și 10 fileri de porto. A se cere la „**Librăria S. Bornemisa**“ în Orăștie.

PAGINI LITERARE

Sonet.

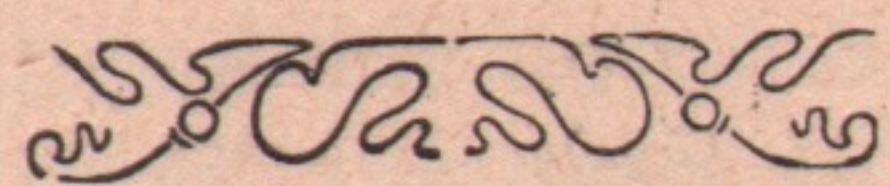
La geam stă, răsătată, visătoare...
Pe-aproape pribegind, un gând îmi zise:
„Cam rar se izbândesc din cele vise,
Dar tot nu-i rău de-ai face o 'ncercare“.

Amurgu 'n taină lumea 'nvăluise,
Și 'n inimi furișă o 'nduioșare
Ș'o sete de viață-atât de mare,
De par'că 'ntreg pământu 'ntinerise...

Lin, noaptea coborî, purtând cu ea
Un roi de stele, cerul să 'ncunune;
Și 'n urmă-i Amor zâmbitor venea...

Iar sus, dela ferestre,-un chip răsare
Ș'un glas șoptește vântului de spune:
„Au, când și când, și visele 'ntrupare“...

EUG. CIUCHI. C. L.

Voluntariatul poetului.

AL. CAZABAN

Și poetul Rozmarin a vrut să-și verse sângele pentru patrie. Când zângănitul armelor a înăbușit cântecul lyrei sale, cu toate că scotea în urmă numai sunete patriotice, poetul s'a hotărât să se înscrie ca voluntar.

A alergat în Dealul Spirei și s'a oprit în fața cazarmei regimentului „Mihai Viteazul“. Pe cel dintâi soldat pe care îl întâlnește, îl întreabă:

„Unde pot ca să mă înscriu ca voluntar?“

Cu un zîmbet amar, soldatul îi răspunde:

„Nu știu!“

Poetul vră să intre pe poartă, dar sentinela îl opri scurt, încruntat:

„Nu-i voe!“

— Vreau să intru voluntar!“ strigă poetul, cre-

zând că la auzul acestor cuvinte, sentinela n'are să știe cum să-l poftască mai repede. Spre marea lui surprindere văzu pe păzitorul porții că nu se mișcă de loc, ca și când datoria îl împetrise acolo.

Crezând că poate nu-l auzise bine, Rozmarin îi mai spuse încă odată scopul venirii lui.

Atunci, sentinela se răsti:

„Du-te, domnule!... La depozitul de recrutare se fac înscrierile...“

— Unde-i depozitul?

— Nu știu!...“

Cu privirea desnădăduită, poetul se uită în toate părțile căutând pe cineva care i-ar putea arăta încotro să-și îndrepte pașii. De-odată se înveseli. În dreptul cazarmii, se opri o trăsură din care sări sprinten un căpitan.

„Cu asta mă înțeleg!...“ — gândi înviorat și se duse deadreptul la el, oprindu-l.

Mirat, că-l oprește așa tamnisam un necunoscut, căpitanul îl întreabă cam răstit:

„Ce vrei?“

Cu vocea umflată, Rozmarin îi răspunde:

„Vreau să-mi fac datoria de Român... Vreau să-mi vărs sângele pentru patrie!...“

Căpitanul se uită cu milă la corpul deșirat al tânărului poet, și nu-și putu stăpâni un zîmbet:

„Crezi că numai decât are nevoie armata de dumneata?!... Șezi, băete, liniștit acasă...“

Și cum eră grăbit căpitanul intră pe poartă, a fundându-se în gangul întunecat al cazarmei.

Un sergent major însă îl sfătuie să facă o petiție și-l îndreptă acolo unde trebuia s'o dea. Căpitanul dela depozitul de recrutare, după ce-i ceti petiția, îl trimise să aștepte în curtea cazarmei. A așteptat acolo până n sară, fără să-l mai bage cineva în seamă, așa-i grăbea treburile pe fiecare. Când l'a prins foamea, plecă și el acasă. A doua zi de dimineață, se înfățișă iarăș căpitanului.

„Ce vrei?“ îl întreabă șeful depozitului.

— Nu știți?... Eu sunt voluntarul...“

— Da mai lăsați-mă în pace... Sunteți o adevărată pacoste!... Mai așteaptă!“

Rozmarin eși în curte și se uită cu jind la cei îmbrăcați în uniformă, așteptând cu nerăbdare semnalul plecării.

„Pe mine oare când o să mă îmbrace?” — se întrebă gânditor, așezându-se pe o ladă de cartușe. Dar de geaba mai așteptă. Nici în ziua aceea nu-l chemă nimeni.

Dându-și, în urmă, seama că-și perdeă vremea înzadar, se gândi să ceară protecția cuiva. Își aminti de o rudă care era colonel în retragere. „De sigur că pensionarul trebuie să aibă cunoscuți printre militari” — gândi poetul și, fără să mai stea pe gânduri, alergă la el.

Colonelul îl felicită pentru hotărârea lui așa de patriotică și i-a dat o scrisoare de recomandatie către un alt colonel, dar acesta în activitate.

Însfârșit cu cele câteva rânduri ale colonelului se văzu și el în rândul soldaților, cu tunică, jambiere și chipiu. Cu toată părerea de rău că-și perdu-se pletele, poetul se simțea fericit. Încurând va trece Dunărea. Dar toată nădejdea lui se risipi ca aburii dimineții la ivirea soarelui. Un ordin superior hotărî, că nici un voluntar să nu fie trimis pe câmpul de operație până ce nu va învăța instrucția la cazarmă.

În fiecare dimineață, poetul trebuia să se scoale la cinci ca să fie în tabără la instrucție, să bată opt ore pe zi talpa la pământ. Sara, când se întorcea acasă, era sfârșit de oboseală. Și de ar fi îndurat numai oboseala!... Trebuia să înghită toate înjurăturile galo-naților. Ba într-o zi greșind o mișcare, a simțit greutatea pumnului unui domn sergent. Cum știa bine că e oprită bătaia în armată, a protestat!

Protestarea asta l'a costat douăzeci de zile de închisoare. Alături de dezertori, nesupuși și hoți, fără să fie scutit de corvadă, poetul îndură chinuri pe cari nici nu le bănuise.

În ziua când a scăpat din închisoare, ziarele anunțau că s'a dat ordinul de demobilizare a armatei române. Rozmarin simți că i se stinge inima de durere, întâlnind în drum pe un prietin care se întorcea din război cu fața arsă de vânt și de soare.

Fiindcă suferise și el poate mai mult decât unii din acei cari au trecut Dunărea, poetul ar fi vrut să se laude și el că a văzut Plevna.

Dar nu putu să se laude cu asta, căci nici o rază de soare nu pătrunsese în închisoare, ca să-i ardă obrazul...

Citiți splendidul roman „Misterul poetului” de Antonio Fogazzaro.

*Editura: „Librăriei S. Bornemisa”,
Orăștie. — Prețul 2 coroane, franco.*

O CURĂ

M. PRÉVOST

Ieri sară, la o masă între cunoscuți, ședeam lângă doamna de Senanges. Doamna de Senanges e ceea ce numim la Paris o femeie tânără — adică de o vârstă misterioasă, cam de treizeci și cinci de ani. Asupra vârstei femeilor se vorbește foarte discret la Paris. Mai mult ca în altă parte, aceasta poate de altfel să-și ascundă secretul ei, pentru că e foarte drăguță, cu fața lipsită cu totul de zbârcituri, chiar de cele mai ușoare și cu părul castaniu bătând în blond, care multă vreme nu-și va schimba culoarea. Și apoi, cunoaște amănunțit arta ce o au parisienele de a nu îmbătrâni, decât aproape de moarte. Se îmbracă și se piaptănă perfect cu interpretarea aceea a propriului ei tip, grație căreia o adevărată mondenă de profesie, știe să unească cele mai mici defecte ale taliei și ale figurai sale.

Trecuseră aproape doi ani de când nu mai întâlnisem pe doamna de Senanges. Era pe atunci foarte cunoscută: una din acele parisienne care pare că este peste tot în acelaș timp: ziua la curse, la expoziție, la societățile de binefaceri, la adunări, la ceaiuri; sara la recepțiuni de ambasadă, la repetițiile generale, la mese. Când vreun cronicar al eleganței își începea lista asistentelor luxoase la vreo serbare unde el, cronicarul, nu prea pășise, totdeauna înscria numele doamnei de Senanges gândind: „Trebuie că a fost!” De doisprezece ani, persoana aceasta tânără la înfățișare, ducea viața aceasta liberă, fără să se arate obosită. O găseai numai, în ultimul timp, puțin mai slabă, dar obiceiul parisienelor mondene, nu e de a se face mai slabe, pentru că li se pare că e mai ușor să se îmbrace mai elegant când sunt mai slabe?

Așadar, acum doi ani, doamna de Senanges dispăruse din scena mondenă. Adevărat e, că lipsa nu se observă imediat și cronicarii continuă multă vreme să-i citeze numele în socotelile lor greșite. Părăsise Parisul în ajunul unui An-nou, perioadă în care distracțiile sunt întrerupte. Se spunea că plecase cu bărbatu-său în sudul Franciei, fără să precizeze că e chiar în Sud. După o lună, bărbatul ei se întoarse singur; e un băiat plăcut, așezat, a cărui ocupație era să comanditeze afaceri industriale. Îi ceream nouăți despre soția lui. El răspunde:

„Nevastă-mea e puțin obosită; doctorul i-a recomandat să-și prelungească șederea în sudul Franciei”.

Trecuse și iarna și primăvara. Toți se obicinuseră să-l întâlnească fără nevasta lui. Îl întrebai puțin, văzând că răspunde scurt, că doamna de Senanges continuă să se repaueze la țară. Și uitarea fu aruncată pe femeia aceea subțire, cu părul castaniu, — urâta uitare cu care Parisul învalue în atât de scurt timp pe oameni și lucrurile care nu-i mai sunt în fiecare zi sub ochi. Chiar cronicarii încetară să mai găsească în vârful peniței lor, acelaș tipic: „De remarcant în eleganta asistență...” numele frumoasei doamne de Senanges.

* * *

Așa, ieri sară așezându-mă lângă ea la masa încărcată cu azale și trandafiri, prima frază fu această banalitate:

„Îți spun drept, doamnă, a fost o adevărată vecinicie de când n'am mai avut prilejul să te întâlnesc.”

Nu-mi răspunse imediat; mă privea cu o expresie a ochilor, pe care nu o cunoșteam, mai gravă și în acelaș timp puțin ironică... Pe urmă îmi spuse:

„Recunoaște, că a trebuit să mă întâlnești astă sară, ca să-ți amintești că am lipsit... Nu-mi spune cuvinte măgulitoare, — adăogă ea repede, ca și cum s'ar fi opus protestărilor pe care în adevăr eră să le fac... — Găsesc că e foarte firesc să fiu uitată, pentrucă n'am mai fost văzută. Ai atâtea lucruri la care să te gândești în Parisul acesta!...

— În tot cazul, doamnă, replicai eu, pot să te încredințez, că Parisul va începe să se gândească la dta și să se ocupe de dta, pentrucă te-ai întors mai tânără, mai frumoasă, mai elegantă ca ori-când.“

Ea îmi răspunse repede:

„Merg spre bine.“

Celalalt vecin îi vorbi și el și discută cu el câțva timp, pe când eu mă achitam de aceeaș datorie față de vecina mea din stânga.

De îndatăce putui să reiau conversația, întrebai pe doamna de Senanges.

„Ai fost bolnavă?”

— Da. Foarte bolnavă.

— Neurastenie.

— O! nu... Ceva mai serios. Sunt doi ani de când, dupăce mă căsnisem înzadar să combat o debilitate și o slăbiciune care mă uscă mereu, aflai, cum spun doctorii moderni, că aveam un început de tuberculoză. M'au trimes chiar în ziua aceea la sanatoriul din Malvezin, aproape de Lauzanne. Acolo am stat optsprezece luni.

— Ți-a mers bine.

— Da. Sunt cu totul vindecată.

— Și o să te vedem la toate serbările din Paris?

— O! nu!“

Acest „o! nu!“ fu spus atât de repede încât înțelesei că exprimă un gând sincer.

„Ești obligată să ții precauțiuni?”

— Foarte ușoare și care nu m'ar împiedeca să reîncep viața de altă dată. Numai, vezi, nu mai am plăcerea aceea.“

Niște râsete din fața noastră, ne întrerupseră. Un învitat, om de spirit, povesteă pe socoteala unei personalități mondene foarte cunoscută, o anecdotă scandaloasă. Tot Parisul îi știă numele; povestitorul, restul, nu-l ascunse de fel... Dupăce isprăvi de povestit și cum se sfârși râsetul, doamna de Senanges reluă:

„Vezi, dragă domnule, efectul ce-l produce asupra mea, anecdotele de felul aceleia pe care am auzit-o, e acesta: constat că nu mai sunt în mișcare, că nu mai sunt „la înălțime“, cum se zice... O! nu am devenit circumspectă, acolo pe ghețarii mei! Dar, sunt cu totul desinteresată de toată cuviința, de tot folosul, de toată denaturarea care formă viața mea din trecut și ațuma când mă găsesc în locurile în care am trăit viața aceea anterioară, văd că „sufletul meu de ghiață“ n'a rămas pe ghețuri; s'a coborât cu mine; a venit cu mine la Paris. El observă, el ascultă și el judecă. Și cu un astfel de suflet transformat mă simt ca o streină aici.“

Măsa se termină. Intrai în salon la braț cu dna de Senanges. Și cum ceea ce începuse să-mi spuie mă interesă, în loc să-i urmez pe ceialalți în fumătoriu, o condusei puțin mai la o parte și mă așezai lângă ea.

Ea îmi zimbî:

„Ți-a plăcut ce ți-am spus, făcū ea, și ți-ai zis: „Iată o femeie pe care zgomotul o surprinde și o turbură, după optsprezece luni de liniște. Își închipuie că inima ei s'a schimbat, dar nu-i dau șase săptămâni ca să-și revie...“

„Spune, că n'ai gândit așa!“

Surizând și eu, răspunsei:

„Nu m'am gândit, de sigur, în terminii aceștia.“

— Dar te-ai gândit. Ei bine!, te înșeli. Niciodată n'ași mai putea să fiu ceea ce am fost... Vreau să te fac să înțelegi... Închipuește-ți mai întâi ziua plecării mele... Mă culcasem în ajun, obosită, ca totdeauna, dar însfârșit convinsă că nimic grav nu mă amenință, că deșteptarea mă găseă gata să încep din nou viața mea desfrănată. Deșteptându-mă, mă astupasem puțin în gât: tușesc ca să mă scap... și deodată simț ceva sărat și cald în gură... eră sânge. Însăimântată... chem doctorul la telefon. Mi-a poruncit să plec chiar în seara aceea la Malvezin.

„Și așa, în mod brusc, tot ceea ce fusese mai înainte, dispăreă; înțelegi că n'am avut vreme să mă gândesc, să scriu câteva bilete ca să mă degajez de atâtea și atâtea întâlniri!... Emoptizia încetând, puteam să-mi fac bagajul. Sara, la ora nouă, luai trenul cu bărbatu-meu. A doua zi, la ora zece eram la sanatoriu; deasupra norilor, cu un soare radios și douăsprezece grade de frig. A doua zi bărbatu-meu mă lăsă singură...“

„Deplasarea aceea bruscă, noutatea extraordinară a lucrurilor, schimbarea radicală a vieții, mă dispunea natural la reflexii. Dar ceea ce mă modifică cu adevărat și foarte iute, fu gândul stăruitor al morței.“

„Să nu crezi că vreau să înfloresc frazele. Doamne ferește! Te rog, să te gândești numai ce poate face gândul acesta nedespărțit al morței, asupra unui creeraș de parisiană care niciodată, niciodată, nu s'a gândit decât la viață... și ce viață!... Or, după terribila dimineată, nu-mi eră posibil să înlătur viziunea acelei deschizături negre spre care alergăm toți, unii mai iute, alții mai încet... dar toți, toți. Vedenia îmi apăruse mai întâi în sara plecării mele, când lăsându-mi în urmă odaia în care câțiva amici îmi aduseseră flori, îmi zisei: „Mă voi mai întoarce eu aici?, voi mai respiră cândva alte flori decât acestea cari se vor vesteji?...“ Dupăce fusei instalată la Malvezin, obișnuită cu disciplina aceea regulată a sanatorului, mă mai liniștii; dar cum să înlături gândul acela terribil, când în fiecare săptămână, ba chiar de mai multe ori pe săptămână, o ființă ca și tine, venită acolo ca și tine, cu aceeaș neliniște și cu aceeaș speranță, vreun om sau vreo femeie pe care o cunoșteai, cu care vorbeai în fiecare zi, pentru care câteodată aveai simpatie, dispăreă... și se sfârșeă!... Cum să nu te gândești la valoarea vieții și la ceea ce ne pândește la capătul vieții?”

— Atunci, o întrebai eu, pentru d-ta eră un chin?

— De loc! După cea dintâi neliniște, mi-am simțit sufletul mai grav, dar nu mai trist. Din contră, o enervație stranie pe care o purtam peste tot la Paris și care câteodată îmi producea turburări fizice, dispărū foarte repede. Gustam un profund sentiment de pace. Mă simțiam în acelaș timp supusă destinului și gata să dau sforțarea mea sinceră, activă, pentru a-l micșorā. Cunoscul pietatea și egoismul meu mă făcū

s'o cunosc; pentru că mila mea față de ceilalți venea din sentimentul propriei mele nenorociri.

„Dar ceeace mă miră mai mult, eră neînsemnatul meu regret de vieața aceasta parisiiană, de vieața aceasta mondenă, care mi se părea că n'o voi mai întâlni. Nu-mi lipsi numai odată și nu numai în cele dintâi zile: o preocupare cu adevărat importantă, așezau lucrurile în adevăratul lor loc și îmi arăta adevărata lor importanță relativă.

„Și în singurătatea mea începui să-mi apară greșeala pe care o făcusem, greșeala ca să ai ca scop în vieață, înșelarea vieții prin întorsături ingenioase și diferite de sociabilitate, de mondeneitate sau chiar de înclinații corupte; să ai ca scop în vieață, să nu simți că trăiești. Acolo, pe ghețarii aceia, am simțit că trăiesc. Cunosc înșfârșit dulceața vieții curate, nu amestecată de arome turbure adăogate de civilizația noastră exasperată. În lungile mele ore de liberă cugetare, când nimeni nu te turbură, refăcui încet, drumul trecutului meu și trecutul acela mi se părui o nerozie goală și teribilă. Înțelesei, că niciodată n'am făcut lucrul acesta atât de cunoscut și atât de simplu: examenul conștiinței mele... Nu privi, dragă domnule, ceeace îți spun, ca o declamație; nici chiar ca o morală! N'am avut nici un merit; cură s'a săvârșit singură. Mi-am învins inima și voința, cum mi-am învins bronchele, — prin vieață regulată, nemișcare, tăcere...

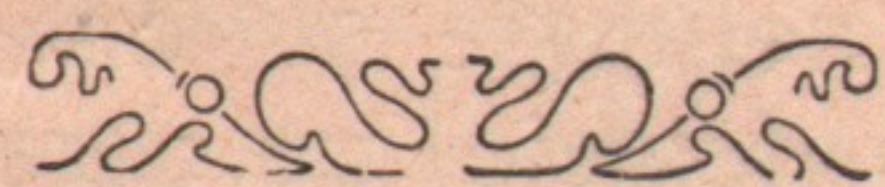
— Și de când ai venit la Paris, s'a menținut starea aceasta de echilibru?

— Da. Chiar eu am fost puțin surprinsă. M'am temut când am intrat în vieața aceasta sbuciumată; aveam o adevărată frică de a mă bucura din nou, pentru că eram sigură acuma, că vieața aceasta e o vieață falsă... sau mai bine, cred, că un vâl mi s'a luat de pe ochi. Nu pot să mai iau în serios existența pe care o duce bărbatu-meu... de a ieși cu el. Ca să nu-l supăr, îl voi urmări din când în când... Dar, de sigur voi face asta, ca un funcționar leneș, care se duce la birou, — cu gândul de a ieși cât se poate mai repede și dacă e posibil, să-l scutească... Pentru că, la drept vorbind, văd că nu mai știu să vorbesc limba mondenelor. Iar dta vei înțelege destul de bine, că nu voi mai găsi un ascultător așa de complexant ca dta, ca să asculte ceeace bărbatu-meu numește rătăcirile mele“.

În momentul acesta stăpânul casei veni spre noi și ne zise râzând:

„Da!, da!, „flirtul“ acesta mi se pare că a ținut destul!“

Trad. de George Brănescu.

Vine toamna.

Vine toamna... mă 'fior:
Cântă vântul dinspre mare
Ca un imn de 'nmormântare
Pe ruina tuturor.

Vine toamna și 'mi-e frică!
N'o fi, poate, c'am să mor?
Deși par'că-un tânăr dor
De viață se ridică

Din izvorul sănătos
Al vieții-mi chinuite.
Pică frunzele pâlite,
Bate vântul jioros...

De-i așa, mă cobor iară
În adâncu-mi tăinuit
Unde veșnic a 'nflorit
O senină primăvară.

Vine toamna! Las' să vie!
Arborul rămâne sus.
Toate frunzele-i s'au dus
Risipite pe câmpie.

De zăpezi cuprins într'una,
Ars, de fulgere trăznit,
El stă, mândru, pregătit
A 'ndura din nou furtuna.

Simte 'n el și astăzi, oare,
Desfrunzit de-atâtea ori —
Crescând muguri noi de flori
Și de frunze viitoare?!

Ce sălbatic suflă vântul
Ochii soarelui s'au stins
Și de frunza care-a nins
Par'c'a 'ngălbenit pământul...

V.

FLORIAN I. BECESCU.

SPIOANA

M. I. CHIRIȚESCU

Când Grischa, prâpurcicul bălan și zmead din polcul cazacilor de Don, sălășluit în Mănăstireni, eși din casa gospodarului Carciog, gazda lui, fu întâmpinat, pentru a nu știu câtea oară, de privirea iscoditoare a ștregăroaicii Ruxandra, care stă pitită în tufărișul de gard-viu de pe malul șanțului ce încingea ograda.

— La dracu, mojica asta mă ia drept paiață. Ce tot s'o fi zgâind așa la mine?... cugetă el în ciudat. Și, ca să se răcorească, scrâșni o spurcată de înjurătură muscălească.

Eră într'un amurg. Spre toamnă. Soarele lăsându-și trupul trudit în boiangeria asfințitului, improșcă seninul spălăcit cu nesfârșite sulițe de chinovar. Mlădițele lungi și țepoase ale gardului viu, în care stă tupilată Ruxandra, păreau muiate în sânge, ca și chipul ei rumen.

Grischa o apucă în sus pe șoseaua satului. Umbra lui se așterne înaintea-i, prelung, ca un plop culcat la pământ.

Din loc în loc întâmpină pâlcuri de cazaci cu

bărbile de călți, în caftane sinelfi, încinse cu săbii aduse, cari se stâlpiu până ce el trece. Pe maidanul din fața Primăriei, în sunetul balalaicii, armia muscălească înfundă rădăcina ierbii cu cazaciocul. Ici colo răsăreă câte o strajă călare. Omul pareă crescut din șea. Picioarele argamacului pareau turnate din spijă. În fața cârciumii o gloată râdeă cu hohot. Un muscal năstrujnic venise cu ușa casii în spinare s'o puie zălog pe basamac.

— Bravo Lobka. Dai la Lobka vutchi, urlă gloata. Grischa răsese și el de năzdrăvănia cazacului și, abătând din șosea, întră la Polcovnic.

De s'ar fi întors din prag, ar fi dat cu ochii de Ruxandra.

* * *

De patru zile de când polcul poposeă în Mănăstireni, urmăreă făcuta privire a Ruxandrii pe Grischa. Dacă Grischa ar fi putut sta să ghicească ce se mrejuia în inima nurliei codănace! Dacă ea, s'ar fi priceput să freamăte la urechea prapurcicului ce îi vâjiiă prin vine! Dar, nu. Asta nu stă scris nicăiri. Intre ei, între un muscal și o vlahă, între un prapurcic semeș și o zmerită mujică, ce grai de înțelegere puteă se ființeze? Uneori necuvântătoarele se înțeleg prin simț. Biata Ruxandră nici măcar ăst noroc nu îl avu. Și totuși, rar într'un suflet s'ar fi putut stârni un mai aprig vârtej. Cu o singură clătitură din sprânceană el ar fi făcut din ea ce ar fi vrut. Dar cum lui nu îi zburdă de ea nici cât de poame pădurețe, singura mângăere ce îi eră îngăduită ei, eră să îl vază. Toată vremea adulmecă pe urma lui ca o copoaică: în câmp, unde polcul făceă neîntrecuta-i oceanie, când sotniile se pregăteau de iureș înspumând argamacii; în adăpostul ostrețelor; pretutindeni...

Câte minunate flori sălbatece așteaptă și rămân necercetate!

* * *

Târziu de tot se înapoie Grischa acasă. Eră abătut. Rele vești aflase dela Polcovnic. Turcii stâlciseră obuzurile muscălești. Se svoneă chiar că îngroșaseră Dunărea cu pleanul lor. Toată pihofa fusese zvântată de mehtupcii osmanliilor. Se sfărmaseră talazurile de ființe de meterezele neînsufleșite. Intrase tot prisosul țării omenești în deapururea prefacere a Nimicirii. Acum și polcul lor trebuiă să pornească într'acolo. Sosise porunca.

Noaptea eră limpede. Se vedeă umbra crengii pe frunză. Cazacii dormeau. Se auzeă numai întrebarea streajii:

— *Slusha-a-aj!*

Și răspunsul:

— *Slushja.*

Când dădu să între în odaie, d'a curmezișul vramișii eră culcat vistavoitul.

Se trânti pe pat îmbrăcat, cu cizmele de iuft în picioare și sfînse opaița.

În preajma ferestrii eră un dud bătrân. Ca un hangear de lumină se răsfrângeă lamura lunii d'alungul peretelui mohorât până peste chipul prapurcicului, înzâundu-l. Sus, spre vârful hangearului, un păianjen castaniu, uitându-și răspântiile, sta nedumerit. Grischa urmărea cu ochii paianjenul. Deodată un gând îl năpădi strângându-i inima. Polcovnicul îi spusese că în sat mișunau spionii. O veche meteahnă a prapurcicului, moștenită din neam, fu zgândărită. Tatăl lui fusese toată viața lui urmărit de zbirii opritschnichii. Bunicus-o murise în Siberia. El însuși, cu o viață zbuciumată, avusese năluciri și nu odată se trezise cu mâna pe armă. Acum după atâtea trude ale drumului, după atâtea știri triste spuse de polcovnic, în ajunul morții, poate, astă meteahnă își găseă prilejul să-i turbure agerimea ochiului și a minții.

Fără de veste i se năzări, ca din văzduh, căutătura ciudată, iscoditoare, a Ruxandrii. Niciodată până în acea clipă nu se întrebese ce vrusesse codănaca dela el; de ce, atât de dârț i se pusese de-a cumezișul? Trecuse pe lângă ea, cum ai trece pe lângă un câne care te privește, fără să fi întrebat dacă nu cumva în acea căutătură se furișă vreun gând viclean. Dar în acea clipă i se limpezise, par'că, judecata și ghici că acea căutătură iscoditoare eră o privire de șpioană. Îi spusese lui și un camarad, care fusese surghiunit la graniță, că multe codănace se prilejuiau de frumsețea lor ca se facă contrabandă în timp de pace și spionaj în vreme de clocot. Așa încât rămânea hotărât pentru mintea lui: *aia*, nu poate fi decât o șpioană.

Ca și cum întâmplarea i-ar fi dat mână de ajutor, ochii lui mereu așintiți spre păianjen, îl văzură fugind repede în beznă și o umbră neașteptată acoperi lumina de pe părete. Apoi, auzi un foșnet, dinspre dud, ca vuetul ce îl face un lup în hășiș.

Afățat, Grischa se ridică într'un cot pe așternut și se uită pe geam.

...Două găze de pară îl finteau.

Ca un trăznet, un cuget spintică trupul prapurcicului, cutremurându-l.

— Găze să fi fost; sau ochii spioanei?... Ce căută, acum, noaptea târziu, acolo?

Ceva ciudat ca un cheag de sânge i se abătu în inimă.

Ca prin vis, dintr'o zmăcitură, înșfăcă pistolul. Un icnet sec.

Ceva ca o pasăre străfulgerată.

Și, în urmă, glasul domol al strajii, care stăpâneă satul:

— *Slusha-a-aj?*

Și răspunsul molcom al celuilalt:

— *Slushja.*

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

— 3 —

7 Mai 1851.

Iarna asta am petrecut-o pe placul înțelepților: *in angello cum libello*, și iată că rândunelele de pe cheiul Malaquais mă găsesc aproape, cum mă lăsaseră. Cine trăiește puțin, se schimbă puțin, iar a-ți tocî zilele prin pergamente vechi, nu însemnează deloc: a trăi.

Totuș astăzi mă simt pătruns mai mult decât ori când de tristeța aceasta nelămurită, pe care ne-o picură în suflet viața. Cumpăna minții mele (nu îndrăznesc, să mi-o mărturisesc nici mie însumi) e tulburată din ceasul acela caracteristic, când mi se revelă existența manuscrisului lui Jean Toutmouillé.

E ciudat, că mi-am pierdut odihna pentru câteva file de pergament vechiu, dar nimic nu-i adevărat. Săracul, care n'are dorințe, e în stăpânirea celei mai mari comori: e în stăpânirea propriei sale ființe. Bogatul, care râvnește la ceva, nu-i decât un sclav nemernic. Și sclav de soiul acesta sunt eu. Plăcerile cele mai dulci, plăcerea de a stă de vorbă cu un om ager la minte și cumpătat, plăcerea de-a cină cu prietenii, toate acestea nu mă pot face să uit manuscrisul, căruia-i simt lipsa, de când știu că există. Îi simt lipsa ziua, îi simt lipsa noaptea; îi simt lipsa în vreme de muncă și în vreme de odihnă.

Îmi aduc aminte de dorințele, ce le aveam, când eram copil. Ce bine înțeleg astăzi atotputernicele doruri ale întâiei mele vârste!

Revăd deosebit de lămurit o păpușe, care stetea mândră, când eram de opt ani, în fereastra unei prăvălii răutăcioase de pe Rue de Seine. Cum s'a întâmplat să-mi placă păpușa, nu știu. Eram foarte mândru, că-s băiat; desprețuiam fetițele și așteptam cu nerăbdare clipa, (care, vai!, a sosit), când o să-mi fie bărbia acoperită cu peri înțepători. Mă jucam de-a soldații, și ca să-mi hrănesc caii, nimiceam toate plantele pe cari le cultivă pe fereastră biată mama. Erau însă jocuri bărbătești, așa credeam eu. Și cu toate acestea ardeam de dorința de a aveă o păpușe. Hercului au slăbiciuni de acestea. Dar eră cel puțin frumoasă aceea, care-mi plăcea mie? Nu. O văd încă. Aveă câte o pată de chinovar pe fiecare obraz, niște brațe moi și scurte, niște mâni groaznice de lemn, și picioare lungi, răscrăcănate. Rochia înflorită îi eră prinsă de mijloc cu două ace cu gămălie. Văd încă cele două gămălii negre. Eră o păpușe de rând, păpușe de mahală. Îmi aduc aminte, că așa cât eram de copil, și ne având încă la răbuș multe părechii de pantaloni tociți, simțiam, în felul meu, dar foarte intensiv, că păpușei acesteia îi lipseă orice farmec, orice ținută; că eră din topor, că eră bătărană. Dar mi-eră dragă cu toate

astea, mi-eră dragă chiar pentru astea. Numai ea mi-eră dragă. Și voiam s'o am. Soldații și toboșarii mai nu mai erau buni de nimic. În gura calului de huițat nu mai înfundam nici crengi de floarea soarelui și nici de ro-tunjoară. Păpușa aceasta eră totul pentru mine. Născociam niște șiretlicuri de sălbatic, pentru a-mi sili dădaca, pe Virginia, să treacă cu mine pe dinaintea prăvălioarei din Rue de Seine. Îmi lipiam nasul de geam și priviam. Trebuia totdeauna, să mă tragă de mână Virginia: „Domnișorul Sylvestre, e târziu; o să te certe mama!”

Domnișorul Sylvestre începea atunci să-și bată joc de dojană și bătaie. Dădacă-sa însă îl umflă pe sus, iar domnișorul Sylvestre se plecă în fața forței. De-atunci, cu vremea s'a mai stricat și dumnealui; azi se pleacă în fața fricei. Pe atunci nu știă, ce-i frica.

Eram nefericit. O rușine nechibzuită, dar iresistibilă mă împiedecă de-ai destăinui mamei obiectul dragostei mele. De aici suferințele. În decursul câtorva zile, păpușa, pe care-o vedeam neîncetat în fața mea, îmi jucă pe dinaintea ochilor, își pironia privirile asupra mea, își deschideă brațele spre mine, primiă în închipuirea mea un fel de viață, care mi-o făcea misterioasă și înfiorătoare, și cu atât mai dragă și mai dorită.

Însfârșit, într'o zi, pe care n'o s'o uit niciodată, mă duse Virginia la unchiul meu, căpitanul Victor, care mă invitase la prânz. Admiram foarte mult pe unchiul meu, pe de-o parte fiindcă el trăsesese cea din urmă cartușe franceză la Waterloo, pe de altă parte fiindcă, de câteori eră la noi la masă, totdeauna el gătea, cu mâinile sale proprii, claponul cu aiu, pe care-l puneă apoi în salata de cicoare. Îmi părea foarte frumoasă treaba asta. Unchiul Victor îmi însuflă încă foarte mult respect prin redingotele lui cu găitane, și mai ales prin felul de a resturnă întregă casa, îndată ce intră. Nici astăzi nu știu, cum se pricepeă el la asta, dar afirm, că de se găseă unchiul Victor într'o ceată de douăzeci de oameni, numai pe el îl vedeai, numai pe el îl auziai. Tatăl meu nu-mi împărtășia, după cât cred, admirația pentru unchiul Victor, care-l otrăvia cu pipa, îi cără din prietinie pumnii în spinare și-l învinovătea, că n'are pic de energie. Mama, cu toate că aveă față de căpitan, o indulgență de soră, îi spunea din când în când, să mai lase în pace sticlele de rachiu. Eu însă nu cunoșteam nici purtările neplăcute ale unchiului, nici muștrările ce i le făcea mama. Unchiul Victor îmi însuflă cel mai curat entuziasm. Intra deci cu un sentiment de mândrie în locuința lui mititică din Rue Guéné-gand. Întreg prânzul, așezat pe o mescioară lângă foc, nu constă decât din mezeluri și zaharicale.

Căpitanul mă îndopă cu prăjituri și cu vin. Îmi povestii apoi numeroasele nedreptăți, a căror jertfă fusese. Se plângeă mai ales împotriva Bourbonilor, și cum nu-mi spusese, cine erau Bourbonii, îmi închipuiam nu știu de ce, că Bourbonii erau negustori de cai stabiliți la Waterloo. Căpitanul, care nu se întrerupeă,

decât ca să toarne în pahare, învinovățează pe deasupra încă o mulțime de necopti, bătauși, și oameni de nimic, pe cari eu nu-i cunoșteam deloc, dar îi uram din tot sufletul. La desert mi se părură că aud pe căpitanul zicând, că tata-i un om, pe care-l poartă alții de nas; dar nu-s sigur, de-am înțeles bine sau nu. Urechile începură să-mi zuzăie și mi se părea, că mescioara joacă.

Unchiul își îmbracă redingota cu găitane, își luă pălăria și coborîrăm în stradă, care mi se părea extraordinar de schimbată. Și mi se părea că a trecut foarte multă vreme, decând am venit noi. Când ajunserăm însă în Rue de Seine, îmi răsări deodată în minte păpușa și mă cuprinse o agitație nemaipomenită. Capul îmi ardea. Hotărâi, să încerc o lovitură mare. Treceam pe dinaintea prăvăliei; ea era colo, în dosul geamului, cu obraji ei roșii, cu rochia ei înflorită și cu picioarele ei lungane.

— Unchiule, zisei cu greutate, îmi cumperi păpușa asta?

Și așteptai.

— Să cumpăr păpușe unui băiat?! izbucni unchiul cu un glas de tunet. Vrei să te necinstești? Și-ți poate plăcea o țată, ca aceea?! Complimentele mele, draguț. De-ți păstrezi gusturile acestea, și-ți alegi și la douăzeci de ani păpușele, ca acum, n'o să ai nici o bucurie în viață, și-o spun înainte, și toți camarazii tăi o să spună, că ești un tont, de-ți merge vestea. Cere-mi sabie, pușcă, și ți le cumpăr de-aș ști bine, că-mi dau și cea din urmă pară. Dar să-ți cumpăr păpușe? să te fac de rușine?! Odată cu capul. Dacă te-aș vedea jucându-te cu o bazonie legată în ață ca aceea, domnișorul Sylvestre Bonnard, nu te-aș mai recunoaște de nepot.

Auzind vorbele acestea, mi se strânse inima așa de tare, încât numai mândria, o mândrie diabolică, mă împiedecă să nu plâng.

Unchiul, potolit îndată, reveni la ideile sale despre Bourboni; mie însă, încă sub lovitura indignării lui, mi-eră rușine de nespus. Și îndată luai o hotărâre energetică. Îmi făcui făgăduința, să nu mă necinstesc; renunțai cu tărie și pentru totdeauna la păpușa cu obraji roșii. În ziua aceasta cunoscu aspra dulceață a jertfei de sine.

Căpitane, ci-că pe când trăiai, înjurai ca un păgân, fumai ca un elvețian și te îndopai cu beătură ca un clopotar. Cu toate acestea fie-ți amintirea binecuvântată; nu numai fiindcă ai fost un erou, dar și fiindcă ai desvelit nepotului dumitale cu pantaloni scurți, sentimentul eroismului! Mândria și trândăvia te făcuseră aproape nesuferit, unchiule Victor!, dar sub găitanele redingotei dtale bătea o inimă mare.

Mi-aduc aminte, că purtai un trandafir la chitoare. Floarea aceasta pe care o întindeai așa de bucuroși fetelor de prăvălie, floarea aceasta, cu inima mare, deschisă, care se scutura la orice vânt, era simbolul glorioasei dtale tinereți. Nu disprețuiai nici vinul, nici tutunul, dar disprețuiai viața. N-aș fi putut învăța dela d-ta nici bun simț, nici gingășie, dar mi-ai dat, la

vârsta când îmi ștergea încă dădaca nasul, o lecție de cinste bărbătească și de abnegație, pe care n'o s'o uit niciodată.

De mult te hodinești acum în țintirimul din Mont-Parnasse, sub lespede umilă, care poartă epitaful acesta:

CI GÎT

ARISTIDE VICTOR MALDENT
CAPITAINE D'INFANTERIE
CHEVALIER DE LA LÉGION D'HONNEUR

AICI ODIHNEȘTE

ARISTIDE VICTOR MALDENT
CĂPITAN DE INFANTERIE
CAVALER AL LEGIUNEI DE ONOARE

Dar nu aceasta era inscripția pe care o rezervaseși bătrânelor dtale oase, cari s'au târât atâta pe câmpurile de bătaie și prin localurile de plăcere. Printre hârtii ți-s'a găsit epitaful acesta amar și mândru totodată, pe care n'a îndrăznit nime să ți-l pună pe cruce, cu toate că era ultima-ți voință:

CI GÎT

UN BRIGAND DE LA LOIRE

AICI ODIHNEȘTE

UN HAIDUC DE PE LOIRA*)

— Tereso, mâne ducem o coroană de siminoc la mormântul „haiducului de pe Loire“.

Dar Teresa nu-i aici. Și cum să fie lângă mine, în Rond-point-ul Câmpiilor Elisee? Colo în fund își deschide spre cer Arcul de Triumf, poarta sa gigantică, purtând sub boltituri numele tovarășilor de arme ai unchiului Victor. Copacii de pe bulevard își desfășură la soarele de primăvară, frunzele încă palide și friguroase. Pe lângă mine aleargă trăsurile spre Bois de Boulogne. Am ajuns cu plimbarea pe bulevardul acesta lumesc, și iată-mă oprit, fără motiv, în fața unei șandramale, unde se vinde turtă dulce și garafe de cocus astupate cu câte-o alămăie. Un biet băiețuș, cu niște bucle mari, cari lasă să i se vadă pielea crepată pretutindeni, cască niște ochi largi în fața acestor dulceturi somptuoase, cari nu-s deloc pentru dânsul. Și-și arată dorința cu toată lipsa de sfială a nevinovăției. Ochi rotunzi și ficși se opresc lung asupra unui om de turtă dulce, înalt la făptură. E un general și seamănă nițel cu unchiul Victor. Îl iau, îl plătesc, și i-l întind micuțului, care nu îndrăznește să-l ia în mână, căci din experiență precece, nu crede în fericire; mă privește cu aierul acela pe care-l vezi la câinii cei mari și care vrea, să zică:

„Ești fără milă; mă iai în răs“.

— Haide, măi picuile, îi zisei în tonul meu obișnuit, morocănos, ia-o în mână și mîncă; tu ești mai fericit de cum am fost eu la vârsta ta, căci tu îți poți satisface gusturile, fără să te necinstești. Iar d-ta, unchiule Victor, d-ta, de-a căruia față bărbătească mi-a adus aminte generalul acesta de turtă, vino, umbră glorioasă și fă-mă să-mi uit de noua mea păpușe. Noi suntem veșnic copii și pururi alergăm după jucării nouă.

— urmează —

*) Erou, care s'a luptat în celebra retragere de pe Loira a lui Napoleon.

Cărți literare noi.

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa“ în Orăștie. —

	Cor. fil.
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2—
Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri	2—
Al. Ciura: Amintiri	1·60
I. Dragoslav: Volintirii	1·80
L. Rebreanu: Frământări	1·50
V. Eftimiu: Poemele singurătății	2—
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	1·80
St. Lázár: Floarea Betuliei, roman	1·80
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	1·60
A. Hamat: Noua lege militară	2—
E. Borcia: Versuri flușturate	—·60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—·60
H. P. Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage	1·20
Gh. Adamescu: Istoria literaturii române	1·50
Rădulescu-Codin: Făt-Frumos, povești	—·30
I. Claretie: Drapelul, povestire trad. de Z. Bărbulescu	—·30
I. Agârbiceanu: Datoria, nuvele și schițe	—·30
I. Rășcanu: Poveștile lui Perrault	—·30
Carmen Sylva: Poveștile unei Regine	—·30
V. Conta: Încercări de metafizică	—·60
M. Maeterlinck: Sora Beatrice. Miracol, 3 acte tr. Minulescu	—·30
D. Stern: Bulgaria sângerândă	—·60
Honore de Balzac: O afacere întunecoasă	—·40
R. Bringer: Spionii lui Napoleon	—·80
Wells G. H.: Primii oameni în Lună	—·80
Eftimiu V.: În temnițele Stambulului	—·40
Onoto Vatana: Priveghitoarea Japoneză	—·40
Memoriile lui Napoleon	—·80
Anghel C.: Răscoalele din 1907	—·80
Domnia și detronarea lui Cuza-Vodă	—·80
Eroii Unirii: Jertfa lui C. Negri	—·80
Iubirile lui Napoleon	—·80
O curtezană pe tron	—·80
Marchiza de Pompadour	—·80
Napoleon în Rusia	—·80
Memoriile Dnei Steinheil	—·80
Don Juan Rege	—·80
Crimele teroarei	—·80
Lacroix D.: Puiul Vulturului, prelucrată de D. Iacobescu	—·80
Dr. G. Stănculescu: Boalele ochilor și îngrijirea lor	—·20
Gârboviceanu și Chelariu: Snoave	—·20
Eugen Todie: Robii pământului	1·50
St. I. Constantinescu: Din problemele educației	3—
H. Becher Stowe: Coliba lui Moș Toma, roman	—·30
Al. Cazaban: Rozica	—·30
Ohnet: Jale și bucurie	—·30
T. Liviu: Războiul Romanilor cu Hanibal tr. N. Pandele, I/II	—·60
Courteline G.: Învingeri strălucite, piesă într'un act, localizată de Horia P. Petrescu	—·30
Micul mincinos, comedie în 2 acte, local. de Bujorel	—·30
Mirande: Zoe, comedie într'un act	—·24
Wilde O.: Nuvele, trad. de Dr. I. Broșu	—·50

— Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani de fiecare carte. —

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —

Colecțiile „Cosinzenii“

de pe anul I. și II. se
pot comandă dela admi-
nistrația revistei pentru
:: suma de cor. 15— ::

Abonații noștri noi, cari doresc
să aibă revista noastră dela în-
ceput, le capătă amândouă colec-
țiile pentru suma de 13 coroane.

Depozit românesc

— de —

PIANE ȘI ARMONIURI
în Sibiiu, str. Cisnădiei 7.

Piane și pianine din cele mai
bune fabrici din Austria și Ger-
mania, în nuc mat sau poleit, în
lemn negru, mahagon, palisandru
veritabil. construcțiune modernă,
cadru pancerat, agrafe, moderator
etc., — se pot cumpără cu preț
foarte favorabil în depozitul
meu. Transportul și pachetarea
sunt **gratuite**. Școalele, reuniu-
nile de cântări și alte instituții
culturale primesc favor special.

Armoniuri de școală
bune și solid lucrate.

Rog sprijinul onoratului public român.

Cu distinsă stimă:

TIMOTEI POPOVICI,

profesor de muzică

Sibiiu—Nagyszeben

Strada Cisnădiei 7.

11—